

Mehtap ÇELİK

Mersin Üniversitesi, Fen-Edebiyat
Fakültesi, Tarih Bölümü, Mersin,
Türkiye

Mersin University, Faculty of Arts
and Sciences, Department of
History, Mersin, Turkey

Geliş Tarihi/Received: 19.07.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 02.12.2021

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
Mehtap ÇELİK
E-posta: mergenoglu@mersin.edu.tr

Atıf: Çelik, M. (2022). XVIII. Yüzyılın Son-
larında Bir Muhallefâtın Müsâdere Süreci:
Antalya Sancağı Mütesellimi Ebubekir
Paşa. *Turcology Research*, 73, 146-156.

Cite this article: Çelik, M. (2022). The
Confiscation Process of an Inheritance
at the End of the 18th Century: Ebubekir
Pasha, The Vice Governor (Mutesellim)
of Antalya Sanjak. *Turcology Research*,
73, 146-156.

Content of this journal is licensed under
a Creative Commons
Attribution-NonCommercial 4.0
International License.

XVIII. Yüzyılın Sonlarında Bir Muhallefâtın Müsâdere Süreci: Antalya Sancağı Mütesellimi Ebubekir Paşa

The Confiscation Process of an Inheritance at the End of the 18th Century: Ebubekir Pasha, The Vice Governor (Mutesellim) of Antalya Sanjak

öz

İktisâdî ve sosyal tarih çalışmalarında önemli bir kaynak olan muhallefât defterleri, mallarına devletçe el konulan kişilerin kayıtlarını ifade etmektedir. Bu defterler aynı zamanda taşra yönetim mekanizmasının yeni öznelere ve bunların devletle olan ilişkilerinin ortaya konulması açısından da önem arz etmektedir. Bu bağlamda Antalya a'yânı Ebubekir'e ait muhallefât kayıtları, yerel güçlerin servetlerinin boyutlarını göstermesi yanında dönemin devlet ve toplum ilişkileri hakkında da yeterli bir fikir vermektedir. Nitekim 16. yüzyılın sonlarından itibaren devletin taşradaki otoritesini tekrar sağlamaya çalışması ve 18. yüzyıla gelindiğinde hem vergi kaynaklarını hem de reâyâyı korumak kaygısıyla bu gruba geniş yetkiler tanınması, onları taşra yönetiminde ön plana çıkarmıştır. Bilhâssa 18. yüzyılın sonlarında Osmanlı-Rus ve Osmanlı-Avusturya savaşlarının da etkisiyle devletin içinde bulunduğu karışık dönem -a'yân zümresinin suistimallerine rağmen- yerel güçlerin hem mâlî hem de askerî desteğine ihtiyaç duyulması, onlara eski idârî ve malî haklarını geri kazanmalarını yolunu tekrar açmıştır. Bu bağlamda Antalya sancağının yerel seçkinlerinden biri olan Ebubekir Ağa'nın da mîrmîrân payesiyle ikinci kez mütesellimliğe atanması, devlet ve toplum ilişkilerinin en belirgin örneklerden birisidir.

Anahtar Kelimeler: Antalya Sancağı, Ebubekir Ağa, Muhallefât, A'yân

ABSTRACT

The muhallefât registers, which are an important source in economic and social history studies, refer to the records of people whose properties were confiscated by the state. These registers are also important in terms of revealing the new subjects of the provincial government mechanism and their relations with the state. In this context, the records of the muhallefât belonging to Ebubekir Pasha, an a'yân of Antalya, not only show the extent of the wealth of the local powers but also give an adequate idea about the state and society relations of the period. Indeed, with the beginning of the late 16. century, the state's efforts to restore its authority in the provinces and giving wide powers to this group with the concern of protecting both tax resources and reâyâ brought them to the forefront in the provincial administration by the 18. century. Especially at the end of the 18. century, with the effect of the Ottoman-Russian and Ottoman-Austrian wars, the complicated period in which the state was in the need for both financial and military support of the local powers opened the way for them to regain their old administrative and financial rights, despite the abuses of the a'yân group. In this context, the reappointment of Ebubekir Ağa, one of the local elites of the sanjak of Antalya, to the position of mîrmîrân, is one of the most prominent examples of the reconciliation between the state and society.

Keywords: Antalya Sanjak, Ebubekir Ağa, Inheritance, A'yâns

Giriş

Çalışmamızın amacı, 18. yüzyılın sonlarında Antalya sancağı¹ a'yânlarından Ebubekir Ağa'nın muhallefâtının müsâdere sürecinde devlet ve toplum ilişkilerinin sorgulanmasıdır. Literatürde bulunan muhallefât kayıtları üzerinden kaleme alınan mevcut çalışmalara² yapacağımız bu katkıyla, dönemin iktisâ-

1 Teke sancağı XVI. Yüzyılda Antalya, Elmalı, Kalkanlı, Karahisariteke, Kaş adlı beş kazadan ve Antalya, Bağovası, Elmalı, İğdir, İstanos, Kalkanlı, Karahisariteke, Kaş, Kürt, Muslu ve Mükerrremgözü adlı 11 nahiyeden oluşmaktaydı. Yine aynı yüzyılın sonlarında Kızılkaya, Finike ve Germeği'nin kaza olmasıyla sancaktaki kaza sayısı 8'e çıktı. XVII. ve XVIII. yüzyıllarda önemli değişiklik yapılmamıştır. Sancağın en önemli şehri ve sancak merkezi Antalya olup, Antalya'nın batısında yer alan Elmalı'da bir dönem sancak merkezliği yapmıştır. Ayrıntı için bk. Şenol Çelik, "Teke-İli", Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (TDV), C.40, İstanbul 2011, s. 345; XVI. yüzyılda Teke Sancağı askerî-idarî bakımdan Antalya, İstanos, Kürt, İğdir, Muslu, Karahisar-ı Teke, Bağovası, Mükerrrem Gözü, Elmalı, Kaş ve Kalkanlı nahiyeleri adı altında 11 nahiyeye, Kaza-idarî bakımdan ise Antalya, Elmalı, Kaş, Kalkanlı ve Karahisar-ı Teke kazaları adı altında 5 kaza bölgesine ayrılmaktaydı. Antalya, İstanos, Kürt, İğdir ve Muslu nahiyeleri Antalya Kazası'nın, Karahisar-ı Teke, Bağovası ve Mükerrrem Gözü nahiyeleri Karahisar-ı Teke Kazası'nın idarî sınırları içinde yer almaktaydı. Elmalı, Kaş ve Kalkanlı kazaları ise tek nahiyeli kazalar olup, aynı isimleri taşıyan nahiyelerden oluşmaktaydı. Ayrıntı için bkz. Abdüllatif Armağan, "XVI. Yüzyılda Teke Sancağı'nın Yönetimi ve Yöneticileri", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi, 18, 1 (2011), s. 275.

2 Yavuz Cezar, "Bir Ayanın Muhallefâtı: Havza ve Köprü Kazaları Ayanı Kör İsmailoğlu Hüseyin", Belleten, 1977, 161, s. 41-78; Saim Savaş, "Sivas Valisi Dağıstani Ali Paşa'nın Muhallefâtı, XVIII. Asrın Sonunda Osmanlı Sosyal Hayatına Dair Önemli Bir Belge", Belgeler, XV/19, Ankara 1993, s. 249-292; Cahit Telci, "Osmanlı Devleti'nde 18. Yüzyılda Muhallefât ve Müsâdere Süreci", Tarih İncelemeleri Dergisi, 2007, 22/2, s. 145-166; Mehmet Karataş, "18-19. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nde Bazı Müsâdere Uygulamaları", OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi), 19/19, 2006, s. 219-237; Özlem Başarır, "Muhallefât Kayıtları İçişinde XVII. ve XVIII. Yüzyıllarda Osmanlı Taşra Görevlilerinden Diyarbekir Voyvodalarının Terekeleri", Belleten, Ankara 2016, 80, 287, s. 59-84.

dî ve sosyal yapısı olduğu kadar aynı zamanda taşra yönetim mekanizmasını yeni özneleri ve bunların devletle olan ilişkilerinin de ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Yavuz Cezar'ın da belirttiği üzere muhalefât kayıtları yani ölenlerin servetleri, iktisâdî ve sosyal tarih açısından önem arz etmektedir. Belgelerde, ölen kişilerin mal marlılığını ifade etmek için kullanılan tereke ya da muhalefât kavramları, muhtevaları bakımından birbirine benzemekle birlikte oluşturulma süreçlerine bakıldığında birbirlerinden farklı oldukları görülmektedir. Tereke defterleri; İslâm hukuku kapsamında mirasî ilgilendiren uygulamaları kapsayan kayıtları ifade ederken muhalefât defterleri; İslâm hukuku dışında olup, daha çok müsâdere işlemini yani mallarına devletçe el konulan kişilerin kayıtları anlamına gelmektedir.³

Müsâdere işlemlerinin, Başmuhâsebeye bağlı muhalefât kaleminde muhalefât halifesi tarafından organize edildiği bilinmektedir. Özellikle askerî sınıfa mensup olan kişilerin muhalefât kayıtlarının tutulması zorunluymuştu. Zirâ devlet hazinesinin hiçbir kayba uğramadan muhalefâtın hazineye aktarılması gerekmektedir.⁴ Muhalefât defterlerinde bilhâssa 18. yüzyıl taşra yönetim mekanizmasında yükselmeye başlayan a'yân ve eşrâf adı verilen yerel seçkinlerin kayıtlarına da sıkça rastlanılmaktadır. Nitekim 17. yüzyıldan itibaren devletin içinde bulunduğu ekonomik, idârî ve askerî bunalımlar müsâdere yönteminin gittikçe yaygınlaşmasına ve hatta merkezî otoriteye güç kazandırmaktan çok hazineye gelir sağlayan bir uygulama haline dönüştüğü görülmektedir.⁵ Muhalefât kaleminden sağlanan gelirler çoğunlukla Enderun hazinesine, Hazine-i Âmire'ye, Darbhâne'ye ve 18. yüzyılın sonlarında kurulan İrâd-ı Cedîd hazinesine gitmiştir.⁶

Muhalefât kayıtları incelenen Ebubekir Paşa, Antalya a'yânlarından biri olması nedeniyle, toplumun ileri gelen kişilerini oluşturan bu grup hakkında kısa bir açıklama yapmak faydalı olacaktır. 16. yüzyılın sonlarından itibaren devletin taşradaki otoritesini tekrar sağlamaya çalışması, Orta-Doğu devletlerinde Orta Çağ'lardan beri devlet ile reâyâ arasında aracı olarak kabul edilen bu grubun daha da önem kazanmasına neden olmuş ve 18. yüzyıla gelindiğinde hem vergi kaynaklarını hem de reâyâyı korumak kaygısıyla kendilerine geniş yetkiler tanınması, a'yân ve eşrafın taşra yönetiminde en üst yöneticiden en alta kadar geniş bir sahaya nüfûz etmesine neden olmuştur. Bu dönemde merkezî devletin güçlü gittikçe azalırken devletin geniş bölgeleri bu yerel seçkinlerin siyasal egemenliği altına girmiştir. Ancak burada şu hususu da belirtmek gerekir; bu yerel güçlerin, buldukları bölgede otorite kurmak istemeleri merkezî otoriteye karşı çıkmaları niteliğinde değildi. Karşılıklı menfaata dayanan ilişkilerinde bu güçlerin, bölgede hem meşruiyet kazanmak hem de servetlerini artırmak için devlete ihtiyaçları olduğu gibi devlet de bu yerel güçler sayesinde, taşradaki merkezî gücünü sağlamlaştırma düşüncesindeydi. Bunlar merkezî otoriteyi kabul ederler, vergilerini öderler ve gerektiğinde devletin yaptığı savaşlara asker gönderirler ve kendilerine verilen malî ve idârî ayrıcalığı kaybetmemek için de genellikle devlete boyun eğmek durumunda kalırlardı.⁷

Devlet çoğunlukla gayrimeşru yollardan servet edinen a'yânların öldüğünde ya da ölmeden vereseleri olup olmadığına bakılmaksızın terekelerine el koyma eğilimindeydi. A'yânların yerel otoritelerinden idârî, malî ve askerî alanlarda da faydalanan devlet, onları yaşarken cezalandırmadığı ya da cezalandırmak işine gelmediği durumlarda öldüklerinde veya isyan ettiklerinde muhalefâtlarına el koyarak ceza işlemlerini uygulardı.⁸

18. yüzyıldaki gelişmelerin, a'yân ve eşrâf grubunun klasik dönemde de dahil olduğu uygulamaların boyutlarını gittikçe genişlettiği hem malî hem de idârî komisyonculuk görevini üstlenen bu grubu, taşra idârî ve malî yönetim mekanizmasında merkezî yöneticilerden daha belirgin bir hale getirdiği görülmektedir. Bu dönemde iltizam uygulamalarında ve savaş zamanlarında ordunun asker ve diğer ihtiyaçlarının karşılanmasında a'yân ve eşrâfa sıkça başvuruluyor olması, onları buldukları bölgede güç ve servet sahibi yapmıştır. 18. yüzyılda mütegalibelik hareketleri iyice artan bu aileler, kanuna aykırı davranan diğer grupları da himayeleri altına alarak devlet ve toplum yapısını desantralize edecek bir güce ulaşmışlardır. İltizâm sistemi içerisinde vergi toplama hakkını ele geçiren bu yerli mütegalibeler, buldukları bölgelerde servet sahibi olurken, özellikle köylerde çiftlikler edinerek, servetlerini daha da çoğaltmışlardır. Nitekim mevkilerini kişisel varlıklarını arttırmak için kullanmaları, mütegalibeliklerinin ardında yatan en büyük neden olduğu bilinmektedir.⁹

A'yânların gücünün farkında olan devlet, bunlar hakkında merkeze yapılan pek çok şikâyet karşısında onları sürgün, hapis veya idam cezasıyla tehdit etmiş, üstesinden gelemediği durumlarda da onlarla ya uzlaşma yolunu seçmiş ya da aynı bölgedeki diğer rakip a'yânlarla anlaşma yoluna giderek onları birbirine karşı kullanmış ve böylece bu yerel güçleri merkezin denetimi altında tutabileceğini öngörmüştür.¹⁰

Bu bağlamda 18. yüzyılda mütesellimlik/mültezimlik gibi görevlerle, taşra idâresinin fiilî yöneticileri haline gelen a'yânlardan birisi de Ebubekir Ağa'dır. Özellikle 18. yüzyılın sonlarında Osmanlı-Rus ve Osmanlı-Avusturya savaşlarında askere olan ihtiyacın artması ve dolayısıyla beraberinde malî bir sıkıntı yaratması, merkezî devlet teorisine aykırı bir grup olsalar dahi devleti, bu grubun malî ve askerî gücüne bağımlı kılmıştır. Nitekim Antalya a'yânı iken mütesellimliğe yükselen Ebubekir Ağa'nın muhalefât kaydı incelenirken devlet ile olan ilişkileri de bu çerçevede değerlendirilecektir.

3 Ayrıntı için bk. Fatih Bozkurt, "Osmanlı Dönemi Tereke Defterleri ve Tereke Çalışmaları", Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, 11/22, 2013, s. 194-195.

4 Cezar, a.g.m., s. 41-78; Osmanlı hukuk sisteminde ölen kişilere ait olan eşya ve malların tespit ve taksimi önceleri kadılar tarafından yapılırken bu iş zamanla kadıların maiyetindeki kassâmlara bırakılmıştır. Ancak mirasçılardan veya alacaklıların talebi durumunda kadıların da müdahale ettikleri görülmektedir. Bk. Tahsin Özcan, "Muhalefât", TDV, C.30, 2005, s. 406.

5 Osmanlı devletinin ilk dönemlerinde yalnızca devlet malını zimmete geçirenler ve isyancılar hakkında uygulanan bir ceza çeşidi iken zamanla devletin iktisâdî ve siyasî menfaatleri için başvurduğu bir araç haline almıştır. Osmanlı devletinde XV. Yüzyıl ortalarından sonra müsâdere uygulamasının daha yaygın ve sistemli bir şekilde uygulandığı görülmektedir. Ayrıntı için bk. Tuncay Ögün, "Osmanlı Devleti'nde Müsâdere Uygulamaları", Osmanlı, C.6, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s. 371-383; Savaş, a.g.m., s. 250.

6 Ebubekir'in müteveffâ hâceğandan Mehmed Emin Efendi'ye olan 500000 gurusluk borcu Enderun hazinesine teslim edileceği görülmektedir. Bk. BOA (Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi) Cevdet Maliye, C.M.L, 194/8035, 27 Cemâziyye'l-âhir 1207/9 Şubat 1793; Teke mâlikânesi darbhâne-i âmire tarafından iltizam olduğu için gelirleri darbhâneye aitti. Bk. 7 Şevvâl sene 1199/13 Ağustos 1785, BOA (Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi) Bâb-ı Defterî Baş Muhâsebe Muhalefât Halifesi Defterleri, D.BŞM.MHF, 75/33; BOA. C.M.L 77/3539, 26 Reb'ü'l-âhir 1207/11 Kasım 1792; Cezar, a.g.m., s. 50; Ayrıntılı bilgi için bk. Yavuz Cezar, Osmanlı Maliyesinde Bunalım ve Değişim Dönemi (XVIII. Yüzyıldan Tanzimât'a kadar Mali Tarih), İstanbul 1986, s.155; Kemal Beydilli, "Nizam-ı Cedid", TDV, İstanbul, 2013, C.33, s.176.

7 Donald Quataert, Osmanlı İmparatorluğu 1700-1722, Çev. Ayşe Berktaş, İletişim Yayınları, İstanbul 2005, s. 85-89.

8 Cezar, a.g.m., s. 49.

9 Mustafa Akdağ, "Osmanlı Tarihinde Ayanlık Düzeni 1730-1839", Tarih Araştırmaları Dergisi, 1970, 8.14, s. 51; Bruce McGowen, "Ayanlar Çağı", Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi 1600-1914, Editör. Halil İnalcık ve Donald Quataert, C.2, Eren Yayıncılık, İstanbul 2006, s. 784; Dina Rizk Khoury, Osmanlı İmparatorluğu'nda Devlet ve Taşra Toplumu, Çev. Ülkün Tansel, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1999, s. 117; Yücel Özkaya, Osmanlı İmparatorluğu'nda Ayanlık, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1994, s. 155.

10 Özkaya, a.g.e, s. 125-127; Akdağ, a.g.m., s. 56.

Araştırmada kullanılan temel kaynaklar, Başkanlık Osmanlı Arşivi'nde Bâb-ı defterî tasnifindeki Başmuhasebe Muhallefât kayıtları, Cevdet Maliye tasnifi, Ali Emîrî tasnifi ile Topkapı Sarayı Müzesi tasnifinde yer alan belge ve defterlerden oluşmaktadır.

Ebubekir'in muhallefât kayıtlarına geçmeden önce, dönemin daha iyi anlaşılabilmesi için Ebubekir'in mütesellimlik sürecinden ve bu süreci ihtivâ eden devlet ve toplum ilişkilerinden bahsetmek yerinde olacaktır.

Ebubekir'in Mütesellimlik/Mültezimlik Süreci

Antalya sancağında mütesellim olarak karşımıza çıkan Ebubekir Ağa, Antalya a'yânından Hacı Osman'ın oğludur. Belgelerde Ebubekir'in Antalya'nın batısında yer alan Elmalı nahiyesinden olduğu görülmektedir.¹¹ Muhtelif aralıklarla Antalya sancağı mütesellimi olan Ebubekir'in mütesellimlik süreci şu şekilde başlamıştır. 29 Kasım 1775 tarihli bir belgeden babası Hacı Osman'ın İstanos köyünde siyâseten¹² katledilip, mal ve eşyasının gasbedildiği anlaşılmaktadır. Gasb olayının Antalya mutasarrıfı Abdurrahman Paşa tarafından yapıldığı söylentileri üzerine, Abdurrahman Paşa merkeze gönderdiği yazıda "*Hacı Osman'ın 300 keselik mâl ve eşyasından 50 kesesini aldığı ve İstanos karyesinde Köseler nahiyesinde Manavoğlu Hüseyin vesâ'ir mal'ûmü'l-esâmîleri dahi katl ve 200 keselik emvâl ve eşyâların zabt eylediği*" hakkındaki haberlerin "*hilâf-ı inhâ*" olduğunu 200 kese değerinde mal ve emlâkın Manavoğlu Hüseyin ve diğer katl edilen kişilerin vârislerine paylaştırıldığını, Hacı Osman'ın mal ve eşyasını ise katillerinin gasb ettiğini, geriye kalan 7000 kuruşu da Hacı Osman'ın vârislerine teslim ettiğini onların da bu meblağı hazineye ödeyeceklerine dair söz verdiklerini ifade etmiştir.¹³ Bunun üzerine yapılan araştırmada Hacı Osman'ı yine Antalya a'yânlarından Yılanlızâde Mustafa'nın¹⁴ öldürdüğü ardından da malını ve eşyasını yağmaladığı tespit edilince Abdurrahman Paşa'nın doğru söylediği ortaya çıkmış ve Hacı Osman'ın vârislerinin perişan ve yardıma muhtaç bir durumda olduklarını ifade etmeleri üzerine, devlete teslim etmeleri gereken 7000 kuruşun 2000 kuruşunun kendilerine başışlanmasına ve geriye kalan 5000 kuruşun ise Hacı Osman'ın oğlu Ebubekir'den tahsil edilerek hazineye teslim edilmesine karar verilmiştir.¹⁵ Bilindiği üzere devlet, mallarını müsadere ettiği kişinin geride bıraktıkları bakıma muhtaç ise terekenin bir kısmını ya bunlara başışlıyor ya da belli bir bedel karşılığında terekeyi tamamen kendilerine bırakıyordu.¹⁶

Hacı Osman'ı öldüren Yılanlızâde Mustafa da tıpkı maktûl gibi Antalya'daki a'yân ve eşraf ailelerinden biri olup, muhtemelen Hacı Osman ve oğullarıyla taşrada kuvvet ve zenginliğin temel araçlarından birisi olan mütesellimlik/mültezimlik görevlerini ele geçirme mücadelesi içindeydi. A'yânlar için bu görevler taşrada kuvvet ve zenginliğin temel araçlarından biri olup, bu şekilde geniş bir idarî ve siyâsî yetkiye sahip oluyorlardı. Şöyle ki yetki ve görev alanları; mukata'aların asayiş ve düzenini sağlamak, devlet emrettiği zaman zahire, asker, hayvan ve diğer ihtiyaçları tedarik etmek ve ahaliden kendilerinde ait olan rûsûm ve teklifleri toplamak gibi geniş bir sahaya yayılıyordu. Bu nedenle 17. yüzyıl sonlarıyla 18. yüzyılda taşra, a'yânlar arasında şiddetli bir rekabete sahne oluyordu. Rüşvet, zor kullanma gibi yollar dışında kendilerine destek grup arayan a'yânlar, zaman zaman eşkiya ile birlikte hareket edip mütesellimlik makamını ele geçirmeye çalışıyorlardı.¹⁷ Bu bağlamda Antalya sancağında a'yânlar arasındaki mütesellimlik yarışını Hacı Osman'ın oğlu Ebubekir Ağa'nın kazandığı görülmektedir. "*Ber-vech-i mâlikâne Teke sancağı mutasarrıfı Abdurrahman Paşa kulları sancâğ-ı mezbûrun ihtilâli sebebiyle kapusu halkı perîşân ve kendüsü muzdarib ve bir taraftan dahi düyünü müterâkim ve edâsı 'adimü'l-imbân olub hâlâ Antalya sâkinlerinden el-hâcc Osmân zâde Ebubekir Ağa'nın her vechile re'âyâ-perver ve rızâ-yı Devlet-i 'Aliyye'yi celb ve cezbe sâ'î ve hâşeş-ger ve düyünunu edâyâ müte'ahhid ve re'âyâ-perver olduğunu beyân ile mukâta'a-i mezbûreye ber-vech-i iltizâm*" ifadesinden de anlaşılacağı üzere, Abdurrahman Paşa'nın Antalya sancağında çıkan karışıklıklar nedeniyle zor durumda olduğunu ayrıca devlete olan borçlarının iyice biriktiğini ve ödemesinin neredeyse imkansız olduğunu belirterek, hem kendisinin borçlarını ödemeye hem de ahaliyi korumaya yani devletin çıkarları için çalışmaya istekli olan Ebubekir Ağa'nın mütesellim olarak tayin edilmesini talep etmesi üzerine Ebubekir Ağa 11.525,5 kuruş 4 akçe mâli ve 10.232,5 kuruş 25 akçe avarız mâli olan hâshâ-i livâ-i Teke mukâta'asına mütesellim/mültezim olarak atanmıştır. Nitekim devletin mukâta'aları reâyâyı gözetir kimselere iltizâma vermeye önem verdiği, reâyâyâ zulm yapan ya da mâllerini zamanında ödemeyenlere ikinci bir iltizâm şansı vermediği bilinmektedir. Bu görevliler, o bölgeyi tanıyan ve vergi gelirlerini eksiksiz sahibine ulaştırabilecek, yani servet sahibi kişiler arasından seçilmekteydi. Muhtemelen Ebubekir'in de serveti mütesellimliğe adım atmasına imkân sağlamıştır.¹⁸ Aynı zamanda devletin Ebubekir'i mütesellim olarak atamasının ardında, muhtemelen kendisi gibi mütegalibeden olan babasının, devletin rakip a'yânlarla iş birliği yaparak onu katlettiğini düşünen Ebubekir'in çıkarabileceği öngörülen isyanın engellemesi için kendisiyle uzlaşma yoluna gidilmesi de yatmaktadır. Nitekim Ebubekir'in güçlü bir kapıhalkına sahip olması ve bu dönemde a'yânların askerî gücüne her zamankinden daha çok ihtiyaç duyulması ve aynı zamanda yerelde gittikçe güçlenen bu aileleri kontrol altında tutarak merkezî gücünü kaybetmek istemeyen devletin, cezâ vermek suretiyle yola getiremediği bu güçleri, yönetici sınıfına dahil ederek onları itaat altında almaya çalıştığı anlaşılmaktadır.

Ancak Ebubekir'in mütesellimliğe atandıktan kısa bir süre sonra 1778 senesinin Ekim ayında isyan çıkarıp firar ettiği görülmektedir. İhtimal ki, babasının haksız yere öldürüldüğü düşünen Ebubekir, onun katledildiği günden beri a'yân ve ahalinin hem malına hem de canına kastetmeye başlamıştı. Şöyle ki; Antalya sakinlerinden Kara Murad zâde Ali Ağa'yı Antalya yaylalarından İstanos adlı yere çağırıp "*bî-gay-*

11 "Medîne-i Elmalu sükkânından olub bundan âkdem Antalya a'yânı olan Deli Bekir nâm kimesne" Bk. D.BŞM.MHF, 65/47, 25 Cemâziyye'l-evvel 1194/29 Mayıs 1780.

12 Siyaseten katl, İslam hükümdarının mutlak otoritesine dayanarak, verdiği en ağır ceza yani ölüm cezasıdır. Askerî sınıfın siyaseten katledilme sebepleri çok çeşitlidir. Bunlardan birisi de askerî sınıf mensuplarının buldukları makamın kendilerine verdikleri yetkileri kötüye kullanarak maiyetlerindeki görevlilere ve ahaliye zulm yapmalarıdır. Zulüm, içine rüşveti ve maddi zulmü alan geniş bir kavramdır. Ahmet Mumcu, Siyaseten Katl, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1963, s. 2, 151.

13 BOA. C.ML, 409/16762-2:1, 5 Şevâl 1189/29 Kasım 1775; BOA. C.ML, 409/16762-1:1, 29 Şa'ban 1189/25 Ekim 1775.

14 XVII. yüzyıl sonlarıyla XVIII. yüzyılda a'yânlar arasında bu konuda şiddetli bir rekabet bulunmaktadır. A'yân ailelerinin kendi bölgelerinde tek başlarına nüfuz sahibi olabilmek için mücadeleye giriştikleri ve bu amaç için entrika, rüşvet ve zor kullandıkları ve aynı zamanda eşkiya ile birlikte hareket ettikleri bilinmektedir. Ayrıntı için bk. Özer Ergenç, "A'yân ve Eşraf" Diye Anılan Seçkinler Grubunun XVIII. Yüzyılda Osmanlı Toplumundaki Rolü Üzerine" Şehir, Toplum ve Devlet Osmanlı Tarihi Yazıları, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2013, s. 400.

15 BOA. C.ML, 409/16762-3:1, 9 Şevâl 1189-3 Aralık 1775.

16 Ayrıntı için bk. Cezar, a.g.m., s. 55.

17 Yuzo Nagata, Tarihte A'yânlar, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1997, s. 60; Ergenç, a.g.m., s. 400.

18 BOA (Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi) Ali Emîrî Abdülhamit I, AE.SABH I, 353/24736, 3 Safer 1191/13 Mart 1777; BOA. C.ML, 745/30351 2:1, 3 Receb 1193/17 Temmuz 1779; Bk. Ergenç, a.g.m., s. 397-400.

r-i hakk" yani haksız yere katlederek malını ve mülkünü gasbetmiş¹⁹ ve yine isyanı esnasında Antalya Kalesi'nde Hacı Mahmud ve Hacı Ali Efendi zâde hanlarında İspartalı tacirlerin 1177 vukıyye²⁰ Yemenî kahvesi ile 400 kuruşluk tütün ve demirlerine el koymuştu.²¹ Görülüyor ki; merkezî otoritenin taşrada zayıflamasından faydalanan bu aileler, zaman zaman kanun ve emirlere uymayıp halka zarar verirken, kendilerine de haksız kazanç sağlayıp zenginliklerini artırıyorlardı.²²

Çıkardığı isyandan dolayı Deli Bekir namıyla anılmaya başlanan Ebubekir'in yakalanması ve idamı için Hamid sancağı mütesellimi, Terkemış voyvodası, Finike a'yânı ve yörügân taifesinin hepsi birden görevlendirilmiştir. Buna rağmen Ebubekir'in yakalanamaması Hamid sancağı müteselliminin görevinde ihmalkar davranmasına bağlanarak "*şakî-i merkûm Bekir'in ne vechile ve ne tarikle olur ise ber-vech-i suhûlet âhz ve be-eyyü vechigân bir sâ'at mukaddem tertîb-i cezâsına ihtimâm ve ser-maktû'unu*" ifadesiyle bir an önce yakalanıp ortadan kaldırılması emredilmiştir.²³ Ayrıca güçlü bir kaphalkına sahip olduğu öngörülen Ebubekir'in yakalanması için Kaptan Paşa Merabit zâde Hüseyin ve Tekke mütesellimi Yılanlızâde Mustafa'nın birlikte hareket ederek Ebubekir'i karadan ve denizden kuşatmaları istenmiştir.²⁴

Ebubekir'in firar etmesiyle Antalya sancağına Yılanlızâde Mustafa mütesellim olarak atanmıştır. Ancak "*Mustafa Ağa'nın yed-i tasallatunda esîr olmakdan 'iyâl ve evlâdımız ile aç ve muhtâc veyahud tume-i şimşîr helâk olmak hakkımızda hayırlıdır deyu ol havâliden âmed-şod edenler takrîr ederler ve eğer Mustafa Ağa'yı üzerimizden def' ederler ise Deli Bekir'i kendimiz tutar teslim ederiz*" ifadesinden de anlaşılıyor üzere ahalinin Mustafa Ağa'dan da memnun olmadığı hatta Yılanlızâde Mustafa'yı görevden alırlarsa, Deli Bekir'i yakalayıp teslim edeceklerini bile dile getirmişlerdir. Bu şekilde Deli Bekir'in yakalanmaması da mümkün olabileceği düşünülerek, durumun araştırılacağı ve eğer ahali şikayetinde haklıysa gereğinin yapılacağı bildirilmiştir.²⁵ Muhtemelen ahalinin haklı olduğu ortaya çıkmış olmalı ki, mütesellimlik hakkının Mustafa Ağa'dan alınması için harekete geçildiği görülmektedir. Nitekim Yılanlızâde Mustafa sefere katılmak için Çorlu'ya geldiği esnada cezalandırılmış ayrıca yanında olan akrabalarından Halil, Sarıkçı kalesine Şeyh Ali de Sakız kalesine hapsedilerek muhalefâtlarını müsadere süreci başlatılmıştır. Yılanlızâde Mustafa'nın eşkıyalık hareketlerinin doğrulandığı kendisine verilen "*Kara Cehennem*" lakabından da anlaşılmaktadır.²⁶

18. yüzyılın son çeyreğinde Osmanlı Devleti ile Avusturya-Rusya arasında yapılan savaşlarda a'yân ailelerinin askerî gücüne ihtiyaç duyulduğu aşîkârdır. Zirâ bu dönemde tımarlı sipahiler ile yeniçerilerin eski güçlerini çoktan kaybetmeleri devleti hem savaşlarda hem de bölgede asayişin sağlanması ve eşkıyalık hareketlerinin önlenmesinde a'yânlara muhtaç kılmıştır. Bu bağlamda her ne kadar mütesellimlik görevinden uzaklaştırılmış olsalar bile yeniden bu görevi ele geçirmek için çaba harcayan a'yânlara mütesellimlik yolu tekrar açılmıştır.²⁷ Yani her iki tarafın da yine kendi iyilikleri için uzlaşma yoluna gitmeleri söz konusudur. Nitekim Ebubekir'in Antalya sancağına tekrar mütesellim olarak atanması da bu kapsamda değerlendirilmelidir. Ebubekir'in 1786 Mart'ından itibaren üstelik de mîrmîrânlık payesiyle tekrar mütesellim olarak karşımıza çıkması devlet ve toplum uzlaşmasının en belirgin örneklerinden birisidir. Ayrıca kendisine Antalya sancağına ek olarak "*mukâta'ât-ı cesîme-i mîriyyeden hâşhâ-i lîvâ-i Hamîd mukâta'asının husûs-ı ma'lûmesine malikâne mutasarıf olan ağâyân-ı hâssamdan İsmâil ve Mehmed zîde mecdihu husûs-ı mezkûrelerini işbu 1200 senesi Martı ibtidâsından Şubatı gâyetine değin bir sene-i kâmile iltizâmen zabt ve rabt etmek üzere*" Hamid sancağı da ilzâm edilerek idârî ve malî yetki alanı genişletilmiştir.²⁸ Görülüyor ki, 18. yüzyılın sonlarında devletin içinde bulunduğu karışık dönem her iki tarafın menfaatlerini öne çıkarmıştır. Devletin Osmanlı-Rus ve Osmanlı-Avusturya savaşlarında asker temini için yerel seçkinlerin askerî gücüne sıkça başvuruyor olması, Ebubekir'e mütesellimlik yolunu tekrar açmıştır. Nitekim devlet, bu gruplarla olan anlaşmazlıklarını çözerken farklı yöntemler uygulamıştır. Sürgün veya hapis cezasıyla onları caydırıcı olma zorlarken bir yandan da merkezî otoriteyi temsil etmek üzere kendi bölgelerinde yönetici yaparak onlarla anlaşma yoluna gitmeyi denemiştir.

20 Cemâziyye'l-âhir-1202/3 Nisan 1788 tarihli belgeden de görüldüğü üzere Avusturya seferi için Ebubekir'den devlet adına hazırlaması istenilen 1000 kişilik askerî birliğe kendi askerî gücünden de 500 kişi ekleyerek orduya katılması emredilmiştir.²⁹ 1790 tarihinde yine kendisinden sefer için talep edilen askeri hasta olduğu için güvenilir bir adamıyla gönderdiği "*emsâl ve akrâ-*

19 BOA. D.BŞM.MHF, 65/47, 25 Cemâziyye'l-evvel 1194/29 Mayıs 1780; Cezar, a.g.m., s. 56.

20 Osmanlı ağırlık ölçülerinden biri olan vukıyyenin, okıyye, vakıyye, kıyye, hokka ya da okka adları altında da kullanıldığı bilinmektedir. Bir vukıyye 400 dirhemden oluşmaktadır. Bir dirhem 17. yüzyılın ortalarına kadar 3.072 gr. civarındadır. 400 dirhem olan bir vukıyye 1128,8 kilograma eşit olduğuna göre 1177 vukıyye de 144.6297,6 kg'dır. Ayrıntı için bk. Halil Sahillioğlu, "Osmanlılarda Narih Müessesesi ve 1525 yılı Sonunda İstanbul'da Fiyatlar", Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, 1967, 1.3, s. 39, 50-53; Walther Hinz, İslâm'da Ölçü Sistemleri, Çev. Acar Sevim, Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1990, s. 30; Cengiz Kallek, "Okka", TDV İslam Ansiklopedisi, C.33, İstanbul 2007, s. 338-339; Kallek, "Ukiyye", TDV İslam Ansiklopedisi, C.42, İstanbul 2012, s. 67-70.

21 "...halâ medîne-i Antalya'da gümrük emini 'umdetü'l-emâsil Hüseyin Beğ ve gümrük kâtibi Mehmed Efendî ve kahve rûsûmu emîni Mehmed Ağa ve Abdurrahman Ağa ve Hacı Bekiroğlu hancı Mustafa Ağa ve Alaiyeli Mehmed Ağa vesâ'ir ehl-i vukûf tüccâr-ı mezbürenin ber-vech-i mezbürenin ber-vech-i muharrer istid'âlarına müsâ'ade-i 'aliyye buyurulmak ricâsı b'l-iltimâs pây-e-i serîr-i a'lâyâ 'arz ve i'lâm olunur" BOA (Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi) Cevdet İktisat, C.İKT, 16/764, 15 Cemâziyye'l-âhir 1193/30 Haziran 1779.

22 Özcan, a.g.m., s. 176.

23 BOA (Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi) Cevdet Zabtiye, C.ZB, 86/4296:1, 29 Rebî'ü'l-âhir 1193/ 11 Mayıs 1779.

24 BOA (Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi) Cevdet Adliye, C.ADL, 30/1760, Evhâr-i Rebî'ü'l-âhir 1193 /12 Mayıs 1779.

25 BOA (Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi) Topkapı Sarayı Müzesi Arşiv Belgeleri, TS.MA.e, 704/37, 19 Cemâziyye'l-evvel 1193/4 Haziran 1779.

26 BOA. D.BŞM.MHF, 75/33, 8 Şevvâl 1199/14 Ağustos 1785, "Yılanlı oğullarından sû-i hâl ve fabih-i if'âllerinden nâşî bu def'a Çorlu'da cezâsı tertîb olunan Kara Cehennem Mustafa'nın ve Sarıkçı kal'asına kal'a-bendî fermân olunan Yılanlıoğlu Halil'in ve Sakız kal'asına bendî fermân olunan Şeyh Ali'nin ve sâ'ir karındaşlarının ve bu def'a Eğridir kazâsında olan kâffe-i emvâl ve ve eşyâ ve emlâk ve nûkûd ve hayvânât ve zahâ'ir ve zimemât-ı vesâ'ir her neleri var ise cümlesi için zabt ve tahrîr ve memhûr ve memhûr ve muhâlâf muhalefât defterlerinin der-sa'âdetde irsâli bâbında fi 8 Şa'bân sene 1199/16 Haziran 1785 târihinde mîrmîrândan Halil Paşa zâde Ahmed Paşa'ya Eğridir kâdisına ve mübaşir ta'yin olunan ve a'yân ve zabtân ve sâ'ireye hitâben mukayyed olduğu işbu Yılanlıoğlu Mustafa emr-i şerîf-i mezkûrda mastûr olan Kara Cehennem Mustafa'dır fermân"

27 Nagata, a.g.e., s. 33; Yücel Özkaya, "XVIII. Yüzyılın İlk Yarısında Yerli Ailelerin Âyanlıkları Ele Geçirîşleri ve Büyük Hânedânlıkların Kuruluşu", Belleten, Ekim 1978, C.XLII, S.168, s. 708.

28 BOA. C.M.L, 178/7540, 9 Cemâziyye'l-evvel 1200/20 Mart 1786.

29 BOA. C.AS, 1139/50621, 20 Cemâziyye'l-âhir 1202/3 Nisan 1788; Mîrîlî ve mîrîsîz askerler, a'yân mütesellimlerin kapılarında getirdikleri sekbanlar/levendler ile masrafı devlet tarafından verilen mirî sekbanlardan/levendlerden meydana gelmekteydi. A'yân kökenli sancağın yeni yöneticilerinin kendi kişisel görevleri için kapılarında çoktandır sekban/levend besler olmuşlardı. Kapulu veya kapusuz levend eşkıyasının üzerine artık bunlar gidiyorlardı. XVIII. yüzyıldaki savaşlarda artık tımarlı sipahinin gücünün yetmediğinde yerel yöneticilerin kapı halkları ve paşa kapılarında yığılan sekban/levendler devlet hazinesinden yapılan para yardımı karşılığında "mirî leventler" adı altında toplatılıp sefere gönderilirdi. Bilindiği üzere XVI. ve XVII. yüzyıllarda çeşitli ekonomik ve sosyal bozuluklardan dolayı çoğu kimse çiftini çubuğunu terkedip levend eşkıyası olarak değişmekteydi. XVIII. yüzyılın başlarından beri "levend makûlesi, kapulu ve kapusuz levendât" olarak adlandırılan bu levend zümresi kurulu düzeni bozmaya devam etmekteydi. Bunlara savaş zamanı ihtiyaç olduğunda eşkıyalık ve çapulculuktan başka bir şey bilmiyorlardı. Bk. Akdağ, a.g.m., s. 56.

nımdan geriye kalır mıydım” şeklindeki sözleriyle de sefere katılamamasının üzüntüsünü ifade ettiği anlaşılmaktadır.³⁰ Nitekim makamlarını ve dolayısıyla bundan dolayı elde ettikleri çıkarları kaybetmemek için egemen olan gücün emirlerine uymaya çalışıyorlardı.

Ebubekir ile devlet arasındaki bu uzlaşmanın kısa bir süre sonra bozulduğu ve devletin Ebubekir’i tekrar Teke sancağından uzaklaştırmak istediği görülmektedir. Ancak İspartalı bir tâcir olan Seyyid el-hâcc Hüseyin Ağa’nın merkeze gönderdiği arzda; Antalya ve çevresinin Ebubekir’in denetiminde olduğu, üzerine yapılacak herhangi bir harekette İstanos Yaylası civarında bulunan Kuleli’deki çiftliğine sığına-çağı belirtilerek, yapılacak harekâtın Antalya a’yânlarından Hasan Çavuşzadeler ve Kaşlı Hacı Kadıroğlu’nun seferden dönmelerine kadar ertelenmesi talep edilmiştir. Ayrıca Ebubekir’in sefer için orduya asker göndermesiyle “yanında olan haşerâtın” azalmasının kendilerine avantaj sağlayacağı da ifade edilerek, bu sırada darbhâne emininin de Ebubekir’e karşı hoşgörülü bir siyaset izlemesinin ona suçunun af-fedilmiş zannını vereceği ve bu şekilde çıkarması öngörülen isyanın geçirilebileceği de belirtilmiştir.³¹ Nihayetinde devlet, Ebubekir’in askerleri Rumelide orduya katılmak için sancaktan ayrıldığında “ol vakit etrâfında bir iki zıddı olmağla” ifadesinden de anlaşıldığı üzere Ebubekir’i rakip a’yân aileleri vasıtasıyla merkezin denetimi altına alabilmeyi öngörmüştür.³² Muhtemel ki, bu konuda Ebubekir’in eşki-yalık hareketleri ve bilhâssa Kaş a’yânı Ali ile birlikte düşmana zahire sattıkları söylentilerinin de payı büyüktür.³³ Nitekim a’yân ailelerinin bölgeyi denetim altına alma çabaları ve buna karşın devletin her ne kadar a’yânlara taşrada geniş yetkiler vermiş olsa da onlara merkezî otoriteyi hissettirmeye çalışması, 18. yüzyılda sıkça karşılaşılan bir manzardır.

Ancak Ebubekir Paşa’nın sancaktan bir türlü uzaklaştırılmadığı ve sefer için orduya asker gönderme konusunda devletle sorun ya-şadıkları görülmektedir. Şöyle ki; Ebubekir’den İsmail Kalesi’ne saldıran Ruslara karşı³⁴ göndermekle yükümlü olduğu 1000 kişilik askerden 400’ünü eksik gönderdiği için zimmetinde kalan 21.713 kuruşu hazineye geri ödemesi istenmiştir. Ebubekir ise askeri ek-siksiz gönderdiğini bu nedenle üzerindeki zimmetin “afv ve terkîn olunmasını” talep ettiğinde, ifadesinin doğru olmadığı yapılan araştırmalar sonucunda anlaşılmıştır. Ancak Ebubekir ısrarından vazgeçmeyip bu kez de “mukâta’a-i mezbûr îrâd-ı cedîd hazînesi tarafından idâre ve ilzâm olunmak belâsetiyle” îrâd-ı cedîd defterdârına gönderdiği yazıda; İsmail kalesine kendi askerlerinden 200 kişi daha ekleyerek toplamda 1200 asker gönderdiğini ancak 3 ay sonra askerler arasında çıkan anlaşmazlık sonucu 400 askerinin firar edip yolda rastladıkları sadrazam komutasındaki orduyla birlikte Avusturya seferine gittiklerini ayrıca kendisinin de bu meblağı ödeyecek gücünün olmadığını, sefer zamanlarında orduya “gerek mîrîli gerek mîrîsiz asker” yollamada kusur etmediğini hatta 1790 senesinde kendi kapı halkından 1000 kişilik kuvveti amcası Seyyid Mustafa Ağa komutasında yine İsmail kalesine gönderdiğini ve burada hem askerinin hem de amcasının şehid olduğunu bildirerek, 21.713 kuruştan affını tekrar talep etmesi üzerine nihayetinde bu zimmetin üzerinden kaldırıldığı görülmektedir.³⁵

Ebubekir hastalığının ilerlemesiyle ardında epeyce mal ve mülk bırakarak 1794 tarihinde vefat etmiştir. Mal varlığının müsâdere işlemleri için bu kez de Osmân Paşa’nın hazînedârı Ali Ağa görevlendirilerek, kardeşi Hacı Mehmed Ağa’da “mütevaffâ-yı mûmâ-ileyhin kâffe-i emvâl ve eşyâ ve hubûbât ve hayvânât ve zimemât ve çiftlikât ve temettu’âtı ve sâ’ir hats ve nefis” her nesi varsa zabt edilmesi ve eğer görevinde “ketm ve ihfâ” ederse cezalandırılacağı sıkı bir şekilde tenbih edilmiştir.³⁶

Ebubekir’in ölümünün ardından Antalya sancağında yine aynı aile söz sahibi olmuştur. Devlet muhtemelen, Ebubekir Paşa’dan alacakla-rını kolayca tahsil edebilmek ve bu ailenin malî ve askerî gücünden faydalanabilmek için kardeşi Hacı Mehmed Ağa’yı Antalya sancağına mütesellim olarak atamıştır.³⁷ Ancak bu konuda defalarca emr-i şerîf gönderilmesine rağmen, Ebubekir Paşa’nın muhalledâtının hazineye teslim sürecinin epeyce uzadığı görülmektedir.

Ebubekir Paşa’nın Muhalledât İşlemleri

Devlet genellikle dergâh-ı âlî kapıcıbaşlarından seçtiği bir görevliyi muhalledâtın tespiti için ilgili bölgeye gönderir ve o bölgenin yöneticilerini de bu işten sorumlu tutarak müsâdere sürecini başlatırdı. Merkezden gönderilen memur, öncelikle kişinin muhalledâtını belirle-dikten sonra deftere kaydeder ve bu defteri merkeze göndererek oradan gelecek emirler doğrultusunda işine başlardı.³⁸

Bu bağlamda Ebubekir’in muhalledâtının tesbiti ve müsâdere işlemlerini yürütmek için dergâh-ı âlî kapıcıbaşlarından Nimetî Beğzâde İbrahim görevlendirilmiştir. İbrahim “medîne-i Antalya’ya vürûd ve cümle muvâcehesinde feth ve kırâat ve der-’akab şakî-i merkûmun ‘uhdesinde ve gerek mahrem-i esrârı olan sarrâf ve sâ’ir kimesnelerde mevcûd eşyâ ve zimem-i nâsda olan alacağı ve ‘uhdesinde olan mukâta’âtın liva-i mezbûr mütesellimi ve cümle ma’rifeti ve ma’rifeti şer’le tahrîr olunan defteri der-’aliyyeye tesyîr olunduğun” ifade-sinden de anlaşıldığı üzere Antalya’ya geldikten hemen sonra Ebubekir’e ait emvâl, eşya, para ve zimemâtı deftere kaydedip merkeze göndermiştir. Yirmidört maddeden oluşan bu muhalledât defterinin içeriği Tablo 1’deki gibidir:³⁹

30 BOA. TS.MA.e, 158/37:1, 25 Şabân 1204/10 Mayıs 1790; Ebubekir’in Teke sancağından yine sefer için 1000 nefer süvari askeri Haziran ayında orduya göndereceği görülmektedir. Bk. BOA. C.AS, 943/40945, 4 Ramâzân 1205/7 Mayıs 1791.

31 BOA (Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi) Hatt-ı Hümayûn, HAT, 1396/55977, 17 Ramâzân 1204/31 Mayıs 1790.

32 BOA. HAT, 1397/56069, 29 Zîl-hicce 1204/9 Eylül 1790 “Tahrîriniz münâsibdir ‘asker çıkarmasından sonra tuğları ref’ bir tatar ile gönderesiz”

33 BOA. HAT, 1415/57840, 29 Zîl-hicce 1204/9 Eylül 1790, Dergâh-ı âlî kapıcıbaşlarından Abdullah Paşa zâde Mehmed Sadık Beğ’in Mısır’a yolculuğu sırasında “esnâ-yı râhda Antalyalı Ebubekir Paşa ile Kaşlı Ali’nin küffâra zahire bey’ etmeleri şây’asına müte’alîk ba’zı husûsu” duyduğu söylentileri merkeze ilettiği görülmektedir.

34 İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, C. IV, II. Bölüm, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1988, s. 488-452.

35 BOA. C.ML, 77/3539, 26 Rebî’ü’l-âhîr 1207/11 Aralık 1792; BOA. C.ML, 221/9178, 8 Zîl-hicce 1207/17 Temmuz 1793; BOA. C.AS, 727/30482:2-1, 3 Şabân 1208 /6 Mart 1794.

36 BOA. C.ML, 233/9781, 21 Zîl-ka’de 1208, BOA. C.ML, 237/9905, 21 Zîl-ka’de 1208/20 Haziran 1794.

37 Mehmed Ağa mütesellim olduktan sonra “mütesellim olan kimesnenin mehâmm-i devlet-i ‘aliyyeyi te’diye zımnında ve yine nüfüzu olmak lâzmeden idüğünü beyân ile” mîrmîrânlık rütbesini talep etmişse de uygun görülmemiş ancak “Teke sancağı gibi yerlerde mütesellim olanların umur-ı mühimme-i devlet-i ‘aliyyeyi te’diye zımnında nüfüzu olmak lâzım olduğundan” kendisine kapıcıbaşlık rütbesi tevchil edilmiştir. Bk. BOA. HAT, 106/4186, 20-2-1209/16 Eylül 1794.

38 Telci, a.g.m., s. 162.

39 BOA. C. ML, 745/30351-1:1, 24 Receb 1193/7 Ağustos 1779, “der-aliyyeye gönderilen bir kit’a muhalledât defteri”

Tablo 1.
Ebubekir'e Ait Muhallefât Defteri

Derûn-ı sefine de 200 çuval susam	Susamın 5 çuvalı kazâ-i mezbûr ahâlileri ve bezirgâna ve dara poliçe bezirgânlarına, 45 çuvalı da sarrâf Zenail'e aittir.
Antalya derûnunda sarayı	5000 guruş değerinde ⁴⁰
Sarrâfî zimmeti bulunan	8000 guruş
Kızılkaya kazâsı Koz köyü ahâlileri zimmetlerinde bulunan	500 guruş
Araboğlu Osman Ağa zimmetinde bulunan	1750 guruş
Kaş kazâsı a'yânı Hacı Kadri oğlu yeğeni Ali Ağa zimmetinde bulunan	23.500 guruş

Muhallefât defterinde yapılan açıklamalardan defterde yer alan “*emvâl, eşya ve nükûdun*” eksik olması, Ebubekir'in kaçarken eşyasının bir kısmını yanına almasına, bir kısmını adamlarına yağmalattırmasına ve bazı değerli eşyalarının da kendisini yakalamak için görevlendirilen Mora muhassılı Hasan Paşa ve adamları tarafından gasbedilmesine bağlandığı anlaşılmaktadır. İhtimâl ki, Ebubekir'in muhallefât defterinde özel eşyalara rastlanamaması da bu olaylarla ilintilidir. Defterde ayrıca çiftlikteki tohum ve mahsulatin Ebubekir tarafından kapıhalkına yağmalattırıldığı için deftere yalnızca reâyâyâ zorla ektirilen az miktarda bir ürünün kaydedilebildiği ifade edilerek, “*çiftlikât ve mezârî'nin*” de mirî tarafından zabt edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Muhallefât defterinde yapılan diğer bir açıklama da Ebubekir'e ait emvâl ve eşyanın satışıyla ilgilidir. Nitekim Antalya'da satışının mümkün olmadığı bu nedenle satışın Burdur kazasında yapılması gerektiği belirtilmektedir. Muhtemelen Ebubekir ve adamlarının satışa engel olacakları düşünülmektedir. Aynı zamanda “*şakî-i merkûmun zimem-i nâsda olan alacağı bâzen bâ-temessük ve bâzen bilâ-temessük olarak eğerce sebt-i defter olunub ancak merkûmun evrâk ve defâtirine imrâr-ı nazar olundukda temessükât zuhûr etmemekle zimemât-ı mezkûrenin der-âliyyeye takdîm olunan mümzâ defterinde işâret olduğu vechile tahsîli için iktizâ edenlere ve Teke mütesellimine hitâben evâmîr-i âliyye isdâr ve irsâl buyurulmasın*” ifadesinden de anlaşıldığı üzere alacaklarının bir kısmının senetli bir kısmının da senetsiz olması ve Ebubekir'in evrakları arasında da herhangi bir belgeye rastlanamaması nedeniyle zimmette olan alacaklarının kolay bir şekilde toplanabilmesi için Teke mütesellimi ile çevredeki diğer voyvoda ve kadırlara “*mü'ekked emr-i şerîf*” gönderilmesi de talep edilmiştir. Ebubekir'in hane halkına ait bazı eşyanın zabt edilip edilmemesi, Develioğlu Mehmed Ağa'nın eşi ve kızlarına ait eşyanın tekrar kendilerine iade edilmesi gibi hususlar da defterde yer alan diğer ayrıntılar arasındadır. Muhallefât defterinde Ebubekir'in sarrâfî⁴¹ ve bezirganı⁴² Zenail hakkında da bir açıklama bulunmaktadır. Buna göre; Ebubekir'in mütesellimliği döneminde zenginleştiği ve aynı zamanda mütegalibeden olduğu ihbar edilen Zenail'in, mütesellim Yılanlızâde Mustafa tarafından hapsedildiği ve hakkında yapılan ihbarın doğruluğu tespit edildiğinde idam edilip muhallefâtının da devlet tarafından zabt edilmesi belirtilmektedir.⁴³

Muhallefât defterinde Ebubekir'e ait mal varlığı “*defter-i mezkûrda mastûr olan eşyâ merkûmun şöhret-i şâyî'asına nazaran şe'y-i kalîl*” ifadesinden de anlaşıldığı üzere merkez tarafından az bulunmuş ve bunun üzerine gizlenen veya kaçırılan bütün mal varlığının ortaya çıkarılıp Burdur kasabasında satışı yapıldıktan sonra tahsil edilecek zimmetteki paralarla birlikte hazîne-i âmireye teslim edilmesi için mübaşir İbrahim ve bölgedeki diğer yöneticilere emr-i şerîf gönderilmiştir. Ayrıca Develioğlu'nun zevce ve kerimelerine ait olan “*mevâdd-ı kalîle*”nin de kendilerine teslim edilmesi tenbihlenmiştir.⁴⁴ Görülüyor ki devlet, muhallefâtın tamamen ortaya çıkarılmasında son derece dikkat ve özen gösterilmesini istiyordu. Zirâ muhallefâtın eksiksiz bir şekilde tespit edilmesi devlet hazinesi için önemliydi. Aksi takdirde muhallefât gelirlerinden umduğunu bulamıyordu.

Muhallefât defterinde ayrıca sarrâf Zenail'in “*mütesellimlik ve avâriz ve bedel-i nüzul ve bâc-ı bazâr ve haymane mukâta'alarının bedel-i iltizâm-larını*” Ebubekir'in merkezde bulunan kapu kethüdası Mustafa Ağa'ya parça parça gönderdiği ve buna göre hazineye toplamda 38.250 kuruşun teslim edildiği görülmektedir (Tablo 2).⁴⁵

Tablo 2.
Ebubekir Tarafından Darbhâne-İ Âmireye Teslim Edilen Meblağ

Antalya'dan Paşa çukadârı Hüseyin yediyle Asitâne'de kapu kethüdası Mustafa Ağa'ya irsâl edilen	9.750 guruş
Yine Antalya'dan merkûm kapu kethüdası çukadârı Hüseyin yediyle irsâl edilen	8000 guruş
Yine Antalya'dan Tatar Bekir yediyle merkûm kapu kethüdâsına irsâl edilen	5000 guruş
Def'a Tatar Bekir yediyle merkûm kapu kethüdâsına irsâl edilen	1000 guruş
İstanoş yaylağından yine kapu kethüdası çukadârı merkûm Hüseyin yediyle def'a-i sâniyede irsâl edilen	12.500 guruş
Yine merkûm çukadârı Hüseyin ve hidmetkân Basfal zimmî yedleriyle irsâl edilen	2000 guruş
	Yekûn: 38.250 guruş

40 2500 kuruş değerinde gösterilen konağın gerçek değerinin 5000 kuruş olduğu tespit edilmiştir. Bk. BOA. C.ML, 745/30351-1:1, 24 Receb 1193/7 Ağustos 1779, “Şakî-i merkûmun medîne-i Antalya derûnunda vâkî sarayının hedmini ahâlî istid'â ve 2500 guruş edüb lakin saray-ı mezbûrun 5000 guruşdan ziyâdeye muhammeli olduğu ihbâr olunduğuna binâen lede'l-arz 5000 guruş değeri olduğu tashîh...”

41 Osmanlı Devleti'nde sarraflarla ilgili bilgilere erken dönemlerden itibaren rastlanmaktadır. Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinde daha çok para ve değerli madenlerin alım satımı ve darphanelerle ilgili olarak anılırken, sonraki dönemlerde devletle ilişkileri artarak, mali sistemin önemli bir unsuru haline gelmişlerdir. Para alıp satmayı ve aralarındaki fiyat farkından yararlanmayı meslek haline getiren bu aracı dediğimiz sarraflarda XVIII. yüzyıla kadar Rum ve Yahudilerin ön planda oldukları görülmektedir. XVIII. ve XIX. yüzyıllarda ise özellikle de İstanbul'daki sarrafların büyük bir çoğunluğunu Ermeniler oluşturmuştur. Sarrafların en etkili alanı ise iltizâm sistemiydi. Bilhâssa sarrafları devlet maliyesi ile girift bir hale getiren iltizâm sisteminde, sarrafların iltizâm ve mâlikâne ihalelerinde, kefaleti ve finansman sağlaması büyük öneme sahipti. Malikaneciyeye borç vererek muaccelle adı verilen peşin paranın ödenmesini sağlıyor hem de hazineye yıllık ödemeleri yapıyorlardı. Ayrıca mültezimin de malikaneciyeye peşin olarak ödemesi gereken yıllık kar için de finansman sağlıyordu ve sarraf bütün bu hizmetleri karşılığında mültezimden yıllık mâl ödemelerinin %20 sini ve bir de belirli bir kâr alıyordu. Sarraflar, devletin maliyesini ve iltizâm sisteminin finansmanı için askerî zümreden sayılır, yaptıkları faaliyetlerden normal piyasada belirlenen orandan (%15) biraz daha yüksek bir faiz almalarına izin verilir. Hazinesinin mültezimi atlayarak, iltizâm bedeli taksitlerinin ödenmesi hususunda doğrudan sarrafı muhatap olması da söz konusu olabilmekteydi. Yani esâsında iltizâm bedelini hazineye mültezim değil onun kefil olan sarraf ödemekteydi. Bu gibi durumlarda iltizâm dönemi bitiminde mültezimle sarraf başbaşa verip ayrıca hesaplaşırlardı. Bk. Yavuz Cezar, 18. ve 19. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Sarraflar, Gülten Kazgan'a Armağan: Türkiye Ekonomisi, 2004, s. 179; Ali Akıldız, “Sarraflık (Osmanlı Dönemi)”, TDV, C.36, İstanbul 2009, s. 163-164; Murat Çizakça, İslam Dünyasında ve Batıda İş Ortaklıkları Tarihi, Çeviren: Şehnaz Layikel, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1999, s. 47; Ömerül Faruk Bölükbaşı, İstanbul Sarrafları (1691-1835), Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, 2014, 30, s. 19-21, Ertan Ünlü, 18. Yüzyılda Sarraf Katli: “Devlet Malına Halel” in mi, Hizipleşmenin mi Kurbanları?, Osmanlı Araştırmaları, 52.52, s. 101.

42 Sarraflarla a'yânlar arasındaki ilişki sadece iltizâm sitemi üzerinden değildi. Sarraflar aynı zamanda onların ellerinde bulunan ürünün pazarlanmasında da önemli rol oynuyorlardı. Bk. Nagata, a.g.e, s. 88.

43 BOA. CML, 745/30351 1:1, 24 Receb 1193/7 Ağustos 1779.

44 BOA. C. ML, 745/30351 3:1-2, Selh-i Rebî'ül-âhîr 1193/ 16 Mayıs, 1779; Cezar, a.g.m., s. 52.

45 BOA. C.ML, 745/30351 2:1, 3 Receb 1193/17 Temmuz 1779.

Tablo 3'te de İbrahim'in merkezden gelen emirler doğrultusunda Ebubekir'in alacaklarının bir kısmını daha ortaya çıkardığı görülmektedir.⁴⁶

Tablo 3.

Ebubekir'in Zimemâta Olan Alacakları

Kaş a'yânı Hacı Kadiroğlu Ali Ağa bâ-temessük	23.500 guruş
Elmal a'yânı Nurad zâde Abdül-fettâh Ağa	5000 guruş
Kadiroğlu Hoca zimmetinde cihet-i karzdan	1000 guruş
Koz karyesinde tahta akçesinden bâkî Edhem Ağa'dan matlûb olunacak	500 guruş
Hamane mukâta'asında ahâli zimmetlerinde a'shârdan bâkî	500 guruş
Çandır karyesinde ahâli zimmetlerinde iki senelik a'shârdan bâkî	1000 guruş
Deli Bekir'in sarrafî Zenail zimmi zimmetinde zuhûr edüb meblağ-ı mezbûr tahsil için mesfûr zimmi el-yevm mütesellim Ağa'nın mahbûsundadır	8000 guruş
Deli Bekir'in muhaleffâtı semeninden hâlâ mütesellim-i mûmâ-ileyh zimmetini bâ-temessük beş on günün zarfında verecek idi	11.001 guruş
	Yekûn: 50.501 guruş

Muhaleffât işlemlerinde devletin karşılaştığı sorunlardan birisi de yerleri sabit olmayan kişilerden tahsilat yapılamamasıydı. Bu hususta Teke mütesellimi, Tavaz a'yânı, Terkemış voyvodası ve kadısına gönderilen emr-i şerifte “*zimemâtdan bir akçesi geriye kalmaksızın ma'rifetiniz ile*” ifadesinde de anlaşıldığı üzere yerel yöneticilerden İbrahim'le iş birliği yaparak zimmetteki paraların bir an önce tahsil edilip merkeze gönderilmesi istenmiştir (Tablo 4).⁴⁷

Tablo 4.

Yerleri Sabit Olmayan Borçlular

Bucak a'yânı Celioğlu Hüseyin Ağa zimmetinde	5000 guruş
Kızılkaya kazâsından kapusuz Deli Ömer ve Hasan kethüdâoğlu diğer Ömer'in eşyâ semeninden zimmetleri	2000 guruş
Elmal kazâsında Araboğlu Osman Ağa'nın Murtana karyesinin hissesinden	1750 guruş
	Toplam: 8.750 guruş

Tablolardan anlaşıldığı üzere Ebubekir'in servetinin büyük bir kısmını alacakları oluşturmaktadır. Ancak muhaleffâtın müsadere sürecinde bu alacakları tahsil etmek her zaman kolay olmamıştır. Şöyle ki; Kaş a'yânı Ali Ağa, zimmetinde bulunan 23.500 kuruşu inkâr edince bütün mal varlığı satışa çıkarılmıştır. Satıştan elde edilen 6190 kuruş ile Ebubekir'in konağı ve bir kısım muhaleffâtının değeri olan 12.147 kuruş olmak üzere toplamda 18.337 kuruşun 8500 kuruşu darbhâne-i âmireye teslim edilerek, geriye kalan 9837 kuruşun 6950 kuruşu mütesellim Yılanlızâde'nin, 2887 guruşu ise İbrahim'in zimmetinde kalmıştır. O da bu meblağın yolculuk sırasında yaptığı masraflar için kendisine verilmesini talep edince, söz konusu 2887 guruşun yalnızca 1187 guruşunun kendisine verilmesine karar verilmiştir.⁴⁸

Muhaleffât işlemlerinde sıkça karşılaşılan diğer bir sorun da devlet tarafından muhaleffâta el konulmadan, kişinin yakınları tarafından mal ve mülkünün kaçırılmasıdır. Muhtemelen Ebubekir'in de mal varlığını müsâdereden kurtarmak için sakladığı öngörülerek, geniş çaplı bir soruşturma yapılmış ve “*zevce ve kerîmesinin mâli deyu tahrîr olan*” eşyalarının ve gizlenen bütün mal varlığının açığa çıkarılıp hazineye teslim edilmesi emredilmiştir.⁴⁹ Aynı zamanda Ebubekir'e ait mal varlığının bir kısmının da kendisiyle birlikte firar eden kardeşi Mehmed'in üzerinde olabileceği düşünüldüğünden onun muhaleffâtının da müsadere edilmesi emredilmişse de yapılan araştırmalar sonucunda Mehmed'in üzerinde herhangi bir mal kaydına rastlanamamıştır. Ancak ahali tarafından yapılan bir ihbar sonucunda kayınpederi kahve bid'atcisi Mehmed Ağa'da parası olduğu açığa çıkmıştır.⁵⁰ Görülüyor ki yapılan ihbarlar, gizlenen veya kaçırılan mal ve mülkün belirlenmesinde son derece etkili olmuştur. Nitekim yine böyle bir ihbar sonucunda Ebubekir'e ait bir çiftlik ortaya çıkarılmıştır. Şöyle ki; çiftlikte yalnızca tohum ve öküzlerin Ebubekir'e ait olduğu bilgisinin doğru olmadığı, Gilik adlı çiftliğin Ebubekir'in babası Hacı Osmân tarafından 5000 kuruş nakit ve iki baş katır karşılığında müteveffâ Celil Paşa'dan satın alındığı tespit edilerek, ihbarın doğruluğu Celil Paşa'nın oğlu Alaiye mutasarrıfı Ahmet Paşa'dan da soruşturulmuş ve çiftliğin Ebubekir'e ait olduğu kesinlik kazanmıştır. Bunun üzerine “*bi'l-cümle arzâisi ve müştemilât ve kâffe mülhakâtıyla emlâk-ı hümâyûnuna idhâl olunmak*” ifadesinden de anlaşılabacağı üzere söz konusu çiftlik müsâdere kapsamına alınmıştır.⁵¹ Ebubekir'in çiftlik sahibi olması hem ziraatle hem de hububat ticaretiyle uğraştığını göstermektedir. Nitekim bir geminin içinde Ebubekir'e ait 200 çuval susamın bulunması Ebubekir'in uğraş alanlarından birisinin de ticaret olduğunu akla getirmektedir.⁵²

Diğer bir ihbar örneği ise; İbrahim'in, Sarraf Zenail'in zimmetinde bulunan 20.000 kuruşun yalnızca 10.000 kuruşunu merkeze bildirdiği, geriye kalan 10000 kuruşu da gizlemesiyle alakalıdır. Bu gibi durumlarda görevliler ile etrafındaki kişilerin karşılıklı anlaşarak paranın bir kısmına el koymuş olmaları muhtemeldir. Nihayetinde bu durumun bazı “*mevsûkü'l-kelem*” kişiler tarafından ihbar edilmesi üzerine,

46 BOA. AE.SABH I, 348/24349, 19 Ramazân 1193/30 Eylül 1779.

47 “... şakî-i merkûmun zimemâti mutâlebe olundukda voyvoda ve a'yân olanlar birbirlerine atf ederek menkûrül-esâmî dört nefer kimesneler Teke ve Tavaz ve Terkemış kazâlarında geşt ü gûzâr ve matlûb olan emvâl-i mirîyyenin tahsil adımı'l-imkân olmağla meblâğ-ı mezkûrenin icâb edenlerden tahsilî bâbında Teke mütesellimi ve Tavaz a'yânı el-hâcc Ömer Ağa ve Terkemış voyvodasına ve kâdîlarına hitâben bir kit'a mü'ekked emr-i âlî isdâr ve irsâl buyurulması mübâşir-i mûmâ-ileyh tahrîr eder.” BOA. C.ML, 606/25028:1, 10 Şevvâl 1193/ 21 Ekim 1779.

48 BOA. D.BŞM.MHF, 64/24, 19 Zîl-ka'de 1193 /28 Kasım 1779; BOA. D.BŞM.MHF, 61/39, 1193/1779; Muhaleffâtın tesbitiyle ilgili görevlendirilen kişilere belirli harcırahların ödenmesi gerekmektedir. Bunlar da aynı borçlar gibi terekeden tahsil olunurdu. Bk. Cezar, a.g.m., s. 46; BOA. D.BŞM.MHF, 64/22, 29 Şevvâl 1193/ 9 Kasım 1779; BOA. D.BŞM.MHF, 75/33, 4 Şevvâl 1199/10 Ağustos 1785.

49 “Fîrârî-i merkûmun nûkûd ve muhaleffât ve zimemâti tahsilâtından bâb-ı hümâyûn hazinesine ve darbhâne-i âmireye teslim olub tevârîh-i merkûmede başka başka iki kit'a sûretleri kaydı ki ve fîrârî-i merkûmun iki kit'a sûret-i defterlerde muharrer eşyâsî şey-y-i kalil olmağla zevce ve kerîmesinin mâli deyu tahrîr olan bir kit'a sûret mücebince eşyâ-yı merkûme ile defter-i muhaleffâta idhâl olunmayan eşyâsî ba'de't-teslim diğer bir kit'a sûret-i defterde mastûr eşyâsî ile kâffe-i emvâl-i meknûmesinin zâhire ihrâcına ihtimâm ve dikkat ve tahrîr ve Burdur kasabasına nakl ve fûrûht ve ber-vech-i nakd âhz ve zimemât ve sâ'ir tahsilî icâb eden mevâddî 'alâ-eyyû hal tahsil ve kabz ve cümlesini hazineye rabt ve hazîne-i âmireye teslimî bâbında fî-selh-i Zîl-ka'de sene 1193 târîhinde dahi emr-i şerif verildiği” BOA. D.BŞM.MHF, 64/24, 17 Zîl-ka'de 1193/26 Kasım 1779.

50 BOA. DŞM MHF, 64/13, 6 Şevvâl 1193/17 Ekim 1779.

51 BOA. AE.SABH I, 323/21993, 9 Şa'bân 1193/22 Ağustos 1779; Çiftliğin satışından kasdedilen, tefvîz yani sadece tasarruf hakkının satışı şeklinde algılanmalıdır. Bu dönemde çiftlikler mülk toprak gibi elden ele geçmesi ise de hükûkî bakımdan mirî arazi sayılmaktaydı. Çiftliklerin doğuşu ile ilgili bk. Ömer Lütfü Barkan, “Edirne Askerî Kassamı'na Âit Tereke Defterleri:(1545-1659)”, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1966, s. 47-57; Çağlar Keyder; Faruk Tabak (ed.), Osmanlıda Toprak Mülkiyeti ve Ticarî Tarım, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 1998, s. 15-34; Nagata, a.g.e., s. 88-142.

52 BOA. CML. 745/30351 1:1, 24 Receb 1193/7 Ağustos 1779; Ayrıca Ebubekir'in çiftliklerinde hayvanları olduğu da düşünüldürse kara ticaretiyle uğraşması muhtemeldir. Karayolu ulaşımı ve nakliyat için bk. Ümit Ekin, “Klasik Dönemde Osmanlı İmparatorluğu'nda Karayolu Ulaşımını ve Nakliyatı Etkileyen Faktörler (1500-1800)”, Belleten, 2017, 81.291, s. 387-418.

merkezden görevlendirilen dergâh-ı âlî gönüllülerinden Es-seyyid Ahmed Ağa'ya 20.000 kuruşun 15.000 kuruşu nakit 5000 kuruşu da poliçe olarak teslim edildiği⁵³ onun da bu meblağın 14.912 gurusunu darbhâne-i âmireye teslim ettiği görülmektedir.⁵⁴

27 Cemâziyye'l-âhîr 1207/9 Şubat 1793 tarihli belgeden de Ebubekir'in "mîrmîrândan Tekeli Bekir Paşa'nın ber-mûceb-i temessük hâ- cegân-ı dîvân-ı hümâyûndan müteveffâ Mehmed Emin Efendi'ye deyni olan 50000 guruş Enderûn-ı hümâyûn hazînesine 'â'id olmak- dan nâşî şimdiye dek meblağ-ı merkûmdan gayr-i ez teslîmât 14.490 guruş bâkî kalmağla" kapı kethüdâsı Mehmed Emin Efendi'ye olan 50.000 kuruş borcundan 14.490 kuruşunu ödemediği anlaşılmaktadır.⁵⁵ Aşağıdaki tabloda Ebubekir Paşa'nın Hamid, Teke hâsları ve zeâmetlerine ait iltizâm bedelleri ile kalyoncu neferlerinin maaşları için hazineye teslim edilen meblağlar ile kapu kethüdâsı Mehmet Emin Efendi'ye teslim etmediği borcunun ayrıntılı hesabı görülmektedir (Tablo 5).⁵⁶

Tablo 5.

Ebubekir Paşa'nın Borçları

Bedel-i iltizâm hashâ-i Hamîd bir kıt'a temessük mücebince	63.000 guruş
Bedel-i iltizâm-ı hashâ-i Teke bir kıt'a deyn temessüğü mücebince	37.500 guruş
Hamid mukâta'asına merbût 1203 senesi avârız fâ'izi tatarân Ağa'ya ve İsmail Ağa'ya 3500-1500= 2000 guruş mukaddem verilmiştir.	5000 guruş
Bedel-i iltizâm-ı ze'âmet	2000 guruş
	Toplam: 107.500 guruş
Kalyoncu neferâtı mevâcibi için bâ-fermân-ı âlî mübâşirine havâle	14.190 guruş
Tatarları Kürd Ömer yediyle vürüd eden	10.000 guruş
Def'a tatarları yediyle vürüd eden	15.000 guruş
Basfal zimmîden bâ-poliçe	2000 guruş
Enderun Ağası Ahmed yediyle vürüd eden	43.295 guruş
	Toplam: 84.485 guruş
	107.500-84.485=23.015
1203/1788 senesi 'avârız ve nüzul-ı Hamid mâlinden bâ- rûznâmçehâ teslimât	17.000 guruş
Sene-i merkûme avârız ve nüzul Teke mâlinden bâ- rûznâmçehâ teslimât	9641,5 guruş
	Toplam: 49.656,5 guruş
	35.166,5 guruş
19 Cemâziyye'l-evvel 1207/2 Ocak 1793 de toplam teslimât	
Ebubekir Paşa'nın kapu kethüdâsı Mehmed Emin Efendi'ye olan borcu	14.490 guruş
2 Rebî'ü'l-âhîr 1208/7 Kasım 1793 Çukâdâr Hacı Mehmed Emin vedyile	5000 guruş

1796 tarihine gelindiğinde Teke mütesellimi el-hâcc Mehmed'e yazılan hükümde, Ebubekir Paşa'nın muhalefâtından 8150 kuruş ile cebelü ve avârız mallarından 3750 kuruş olmak üzere toplamda 11.900 kuruşun hazineye hala teslim edilmediği 10 Safer 1211/15 Ağustos 1796 tarihli belgeden anlaşılmaktadır.⁵⁷ Yine 27 Receb 1211/26 Ocak 1797 tarihli başka bir belgede Ebubekir Paşa dönemine ait el-hâcc Mehmed'in zimmetinde kalan 1791/1793 senelerini kapsayan avârız ve bedel-i nüzul malıyla, 1781/1793 senelerini kapsayan 40.455 kuruş cebeli bedeliyyesinden bakiye kalan 5.178 kuruşu bir an önce hazineye teslim etmesi hususunda uyarıldığı görülmektedir.⁵⁸

Tablo 6'da Ebubekir'in Paşa'nın muhalefât bedelinden teslim edilmeyen 8.150 kuruş ile Teke mütesellimi Hacı Mehmed Ağa'nın 1795/1796 senelerine ait Antalya sancağının cebelü bedeliyesi olan 3000 kuruşun mübâşir Kilerî Ahmed Ağa tarafından irâd-ı cedîd hazinesine teslim edildiği görülmektedir.⁵⁹

Tablo 6.

Ebubekir Paşa'nın Teslim Edilemeyen Borçlarına Dair

Kepeciler hânında sâkin Mahdûm zâde Seyyid Ahmed Ağa'dan matlûb bâ-temessük 800 guruş va'de-21 gün	Hân-ı mezbûrda Emîr Hüseyin Oğlu Seyyid Mustafa Ağa'dan matlûb bâ-temessük 300 guruş va'de/21 gün	Hân-ı mezbûrda sâkin Halil zâde Süleyman Ağa'dan matlûb bâ-temessük 1000 guruş va'de 21 gün	Hân-ı mezbûrda Tiryaki Ahmed Ağa'dan matlûb bâ-temessük 400 guruş va'de/11 gün
Hân-ı mezbûrda sâkin Eğridirli Doğan Oğlu ve Kaplan Oğlu zimmîlerden 1000 guruş va'de/11 gün	Hân-ı mezbûrda sâkin debbâğ Seyyid Hacı Hüseyin Ağa'dan matlûb bâ-temessük 1000 guruş va'de/21 gün	Çukur Hânda Kapıcı zâde Torlulu Halil Efendi'den matlûb bâ-temessük 500 guruş va'de/21 gün	Kepeciler hânında sâkin Ağa zâde Hüseyin Ağa'dan matlûb bâ-temessük 250 guruş va'de/21 gün
Hân-ı mezbûrda sâkin Hacı Bekir zâde Seyyid Mustafa Ağa'dan matlûb bâ-temessük 350 guruş va'de/21 gün	Hân-ı mezbûrda sâkin Amlayın oğlunun ortağı Olger zimmîden matlûb bâ-temessük 800 guruş va'de/21 gün	Çukur hânda sâkin Nakîn zâde Seyyid Hüseyin Ağa'dan matlûb bâ-temessük 500 guruş va'de/21 gün	Kepeciler hânında Burdur'lu Salih Efendi'den matlûb bâ-temessük 300 guruş va'de/21 gün
Hân-ı mezbûrda sâkin Paşa zâde el-hâcc Mustafa Ağa'dan matlûb bâ-temessük 300 guruş va'de/21 gün	Hân-ı mezbûrda sâkin Paşa zâde Seyyid Osmân Çelebi'den matlûb bâ-temessük 200 guruş va'de/21 gün	Çukurhânda sâkin Boyacı zâde İmam Seyyid Mehmed Ağa'dan matlûb bâ-temessük 650 guruş 275 guruş	Kepeciler hânında Kâdi zâde Mehmed Çelebi'den matlûb bâ-temessük 75 guruş va'de/21 gün
		925 guruş va'de/21 gün	

53 BOA. AE.SABH.I, 28/2145:2, 5 Zî'l-hicce1193/14 Aralık 1779.

54 BOA. AE.SABH.I, 28/2145:1, 6 Zî'l-hicce sene 1193/15 Aralık 1779; D.BŞM.MHF, 64/22/29 Şevvâl 1193/ 9 Kasım 1779.

55 "Meblağ-ı bâkî-i mezkûru çend rûz zarfında tedârik ve ta'yîn olunan mübâşire teslîm...." BOA. C.ML, 194/8035, 27 Cemâziyye'l-âhîr 1207/9 Şubat 1793.

56 TS. MA.d. No: 9211, 29 Zî'l-hicce 2003/20 Eylül 1789.

57 BOA. C.ML, 25/1161, 10 Safer 1211/15 Ağustos 1796.

58 BOA. C.ML, 205/8447, 27 Receb 1211/ 26 Ocak 1797.

59 BOA. C. ML, 774/31578, 2 Receb 1211/1 Ocak 1797.

Tablo 6.
Ebubekir Paşa'nın Teslim Edilemeyen Borçlarına Dair (Devamı)

Astarcılar hânında Saverdân zâde Hâcı Osmân Ağa'dan matlûb bâ-temessük 500 guruş va'de/21 gün	Kepeciler hânında Cancı zâde İsmail Çelebi'den matlûb bâ-temessük 601 guruş va'de/11 gün	Hân-ı mezbûrda Hâcı Süleyman zâde es-Seyyid Abdullah Çelebi'den matlûb bâ-temessük 500 guruş va'de/11 gün	Hân-ı mezbûrda Cancı zâde Seyyid el-hâcc Mehmed Ağa'dan matlûb bâ-temessük 100 guruş va'de/11 gün
Hân-ı mezbûrda Receb Çelebi oğlu Hâfız Mustafa Efendi'den matlûb bâ-temessük 54 guruş va'de/11 gün	Hân-ı mezbûrda Kâdi Mehmed oğlu es-Seyyid Mustafa Çelebi'den matlûb bâ-temessük 150 guruş va'de/11 gün	Hân-ı mezbûrda Berber zâde Seyyid Hâcı Mustafa Ağa'dan matlûb bâ-temessük 150 guruş va'de/11 gün	Hân-ı mezbûrda Çaycı zâde Mustafa Çelebi'den matlûb bâ-temessük 150 guruş va'de/21 gün
Kepeciler hânında sâkin Barelleli Ali oğlu Eyüp Ağa'dan matlûb bâ-temessük 120 guruş va'de/21 gün	Astarcılar hânında sâkin Barelleli Saverdân zâde es-Seyyid Hâcı Bekir Ağa'dan matlûb bâ-temessük 125 guruş va'de/11 gün		
Yekûn Poliçe: 11.150 guruş			

Yukarıdaki tabloda yer alan veriler, Ebubekir'in ekonomik faaliyetlerinin önemli bir kısmının para alışverişinden oluştuğunu göstermektedir. Bu para ilişkisi ağı içerisinde kendisine faizle borçlanan kişilerin unvanlarından da anlaşıldığı üzere toplumun ileri gelenlerinden muhtemelen tüccar ya da esnaf kesiminden oldukları düşünülmektedir.

Sonuç

18. yüzyılın sonlarında Osmanlı-Rus ve Osmanlı-Avusturya savaşlarının da etkisiyle devletin içinde bulunduğu karışık dönemde yerel güçlerin hem mâlî hem de askerî desteğine ihtiyaç duyulması, onlara eski idârî ve malî haklarını geri kazanmalarının yolunu tekrar açtığı aşikârdır. Bu bağlamda Antalya sancağı a'yânlarından biri olan Ebubekir Ağa'nın da mütesellimliğe getirilmesi muhtemelen bölgedeki askerî gücüyle alakalıdır. Ebubekir'in ikinci kez üstelik de mîrmîrân payesiyle tekrar mütesellimliğe atanması devlet ve toplum uzlaşmasının en belirgin örneklerinden birisidir. Öte yandan kendisinin mütesellimlik görevinden uzaklaştırma teşebbüsleri de aralarındaki uzlaşmanın bir pamuk ipliğine bağlı olduğunu göstermektedir.

Ebubekir Ağa'ya ait arşiv belgeleri onun muhalledâtını tam olarak ortaya çıkarmamıza imkân vermese de yine de birtakım değerlendirmeler yapmamıza imkân sağlamıştır. Bölgede aralıklarla da olsa (1777-1794) uzun yıllar mütesellimlik yapmış olması, servetinin boyutları hakkında yeterli bir fikir vermektedir. Ebubekir'in ne yazık ki boyutları tespit edilemeyen ticarî faaliyetleri, iltizâm sistemi içerisinde kazandığı vergi toplama hakkı ve zimmette olan alacaklarının olması, bölge halkı üzerindeki malî açıdan üstünlüğünü ve nihayetinde ahalie maddî imkanlar sağladığını göstermektedir. Ebubekir'in alacaklarının içeriği, vergiler ile diğer a'yân aileleri başta olmak üzere kişilere verdiği borçlardan ibarettir. Muhalledât defterinde yer alan alacaklarının dışında, Antalya'da bir adet konak ve biri İstanos yaylası civarında olmak üzere iki adet çiftlikten başka mal varlığına rastlanamaması ise, mallarını müsâdereden kurtarmak için bir kısmını saklamasına veya kaçırmamasına, bir kısmını da firar ederken kendi adamlarına yağmalattırmasına ve bazı değerli eşyalarının da kendisini yakalamakla görevli kişilerin yağmalamasına bağlanırsa, tespit edilemeyen çok daha fazla emvâl ve eşyasının olduğu düşünülmektedir.

Son söz olarak 18. yüzyıl sonlarında muhalledât gelirlerinin bunalım içinde olan devlet hazinesi için umulanın aksine düzensiz bir gelir kalemi olduğu söylenebilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Declaration of Interests: The author have no conflicts of interest to declare.

Funding: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

Arşiv Belgeleri

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA.)

BOA. Ali Emîrî Abdülhamit I (AE.SABH I), 353/24736; 348/24349; 323/21993; 28/2145.

BOA. Cevdet Adliye (C.ADL.), 30/1760.

BOA. Cevdet Askeriye (C.AS.), 1139/50621; 943/40945; 727/30482.

BOA. Cevdet İktisat (C.İKT.), 16/764.

BOA. Cevdet Maliye (C.ML), 194/8035; 178/7540; 77/3539; 409/16762; 774/31578; 25/1161; 205/8447; 221/9178; 233/9781; 237/9905; 745/30351; 606/25028.

BOA. Cevdet Zaptiye (C.ZB.), 86/4296.

BOA. Hatt-ı Hümayûn (HAT), 1396/55977; 1397/56069; 1415/57840; 106/4186.

Bâb-ı Defterî Baş Muhâsebe Muhalledât Halifesi Defterleri (D.BŞM.MHF), 61/39; 64/13; 64/22; 64/24; 65/47; 75/33.

BOA. Topkapı Sarayı Müzesi Arşiv Belgeleri (TS. MA.e.), 704/37; 158/37.

BOA. Topkapı Sarayı Müzesi Arşiv Defterleri (TS. MA.d.), 9211.

Araştırma ve İnceleme Eserler

- Akdağ, M. (1970). Osmanlı Tarihinde Ayanlık Düzeni Devri 1730-1839. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 8(14), 51-61.
- Akyıldız, A. (2009). Sarraflık (Osmanlı Dönemi). *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 36, 163-165.
- Armağan, A. (2011). XVI. Yüzyılda Teke Sancağı'nın Yönetimi ve Yöneticileri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 18(1), 273-293.
- Barkan, Ö. L. (1966). Edirne Askerî Kassamı'na Âit Tereke Defterleri: (1545-1659). *Türk Tarih Kurumu Basımevi*, Ankara, 47-57.
- Başarır, Ö. (2016). Muhallefât Kayıtları Işığında XVII. ve XVIII. Yüzyıllarda Osmanlı Taşra Görevlilerinden Diyarbekir Voyvodalarının Terekeleri. *Bellekten*, Ankara, 80.287, s. 59-84.
- Beydilli, K. (2013). Nizam-ı Cedid. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 33, 175-178.
- Bozkurt, F. (2013). Osmanlı Dönemi Tereke Defterleri ve Tereke Çalışmaları. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 11(22) 193-229.
- Bölükbaşı, Ö. F. (2014). İstanbul Sarrafları (1691-1835). *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 30, 19-96.
- Mcgowen, Bruce, "Ayanlar Çağı", *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi 1600-1914*, Editör: Halil İnalçık ve Donald Quataert, C.2, Eren Yayıncılık, İstanbul 2006.
- Cezar, "Yavuz, Bir Âyanın Muhallefâtı: Havza ve Köprü Kazaları Âyanı Kör İsmailoğlu Hüseyin", *Bellekten*, 161, 1977, s. 41-78.
- Cezar, "Yavuz, "18. ve 19. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Sarraflar", *Gülten Kazgan'a Armağan: Türkiye Ekonomisi*, 2004, s. 179-207.
- Cezar, "Yavuz, *Osmanlı Maliyesinde Bunalım ve Değişim Dönemi (XVIII. Yüzyıldan Tanzimât'a kadar Mali Tarih)*, İstanbul 1986.
- Çelik, Ş. (2011). "Teke-İli", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları, 40, 344-347.
- Çizakça, M. *İslam Dünyasında ve Batıda İş Ortaklıkları Tarihi*, Çeviren: Şehnaz Layıkel, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1999.
- Ekin, Ü. (2017). Klasik Dönemde Osmanlı İmparatorluğu'nda Karayolu Ulaşımını ve Nakliyatı Etkileyen Faktörler (1500-1800). *Bellekten*, 81.291, 387-418.
- Ergenç, Özer. *Şehir, Toplum, Devlet Osmanlı Tarihi Yazıları*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2013.
- Hinz, Walther. *İslâm'da Ölçü Sistemleri*, Çev. Acar Sevim, Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1990.
- Kallek, Cengiz. "Okka", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.33, İstanbul 2007, s. 338-339.
- Kallek, Cengiz. "Ukiyye", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.42, İstanbul 2012, s. 67-70.
- Karataş, Mehmet, "18-19. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nde Bazı Müsâdere Uygulamaları", *OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi)*, 2006, s. 219-37.
- Keyder, Çağlar; Faruk Tabak (ed.), *Osmanlıda Toprak Mülkiyeti ve Ticari Tarım*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 1998.
- Houry, Dına Rızk, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Devlet ve Taşra Toplumu*, Çev. Ülkün Tansel, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1999.
- Mumcu, Ahmet, *Siyaseten Katl*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1963.
- Nagata, Yüzö, *Tarihte Ayânlar*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1997.
- Öğün, Tuncay, "Osmanlı Devleti'nde Müsâdere Uygulamaları", *Osmanlı*, C.6, *Yeni Türkiye Yayınları*, Ankara 1999, s. 371-383.
- Özcan, Tahsin, "Muhallefât", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.30, 2005, s. 406-407.
- Özkaya, Yücel, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Âyanlık*. Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1994.
- Özkaya, Yücel, "XVIII. Yüzyılın İlk Yarısında Yerli Ailelerin Âyanlıkları Ele Geçirişleri ve Büyük Hânedânlıkların Kuruluşu", *Bellekten*, Ekim 1978, C.XLII, S.168, s. 667-723.
- Halil Sahillioğlu, "Osmanlılarda Narh Müessesesi ve 1525 yılı Sonunda İstanbul'da Fiyatlar", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, 1967, 1.3, s. 50-53.
- Savaş, Saim, "Sivas Valisi Dağıstâni Ali Paşa'nın Muhallefâtı, XVIII. Asrın Sonunda Osmanlı Sosyal Hayatına Dair Önemli Bir Belge", *Belgeler*, XV/19, Ankara, 1993, s. 249-292.
- Telci, Cahit, "Osmanlı Devleti'nde 18. Yüzyılda Muhallefât ve Müsâdere Süreci", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 22/2, 2007, s. 145-166.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, C.I *Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları*, 1988.
- Ünlü, Ertan, "18. Yüzyılda Sarraf Katlleri: "Devlet Malına Halel" in mi, Hizipleşmenin mi Kurbanları?", *Osmanlı Araştırmaları*, 52.52, s. 99-133.
- Quataert, Donald, *Osmanlı İmparatorluğu 1700-1722*, Çev. Ayşe Berktaş, İletişim Yayınları, İstanbul 2005.

Structured Abstract

The aim of this study is to question the state and society relations in the confiscation process of Ebubekir Ağa, one of the a'yâns (chiefs of towns - local notables) of Antalya sanjak, at the end of the 18th century. With this contribution to the existing studies conducted on the inheritance (muhallefât) records in the literature, it is aimed to reveal not only the economic and social structure of the period, but also the new subjects of the provincial government mechanism and their relations with the state. The main sources used in the research consist of Chief Accounting Inheritance (Başmuhasebe Muhallefât) records in the classification of Department of Finance (Bâb-ı Defterî), the finance classification of Teacher Cevdet (Muallim Cevdet), classification of Ali Emirî, the documents and inventories in the Topkapı Palace Museum classification in the Ottoman Archives of the Prime Minister's Office.

The inheritance records, archives of the wealth of the deceased, are important in terms of economic and social history. In the documents, the concepts of heritage (tereke) or inheritance (muhallefât) used to express the property of the deceased are similar in terms of their contents, but when their creation processes are examined, it is seen that they are different from each other. While Heritage Inventories (Tereke Defterleri) keep the records covering the practices related to the inheritance within the scope of Islamic law, Inheritance Inventories (Muhallefât Defterleri) are outside the Islamic law and rather keep the records of the confiscation transactions, that is, of the persons whose property was confiscated by the state. In this context, inheritance records belonging to Ebubekir, one of the a'yâns of Antalya, not only show the dimensions of his wealth, but also provide us with some idea about the state and society relations of the period.

Since the end of the 16th century, the state's efforts to re-establish its authority in the provinces caused those called a'yân and asrâf (local notables), who functioned as an intermediary between the state and the reâyâ (peasant or land cultivator – a member of the tax-paying lower class of Ottoman society) in the Middle-Eastern states since the Middle Ages, to gain even more importance. By the 18th century, the fact that they were given extensive powers for the protection of both the tax resources and the reâyâ caused them to penetrate a wide area from top to bottom managerial positions in the provincial administration. In this period, while the power of the central state gradually decreased, large areas of the state came under the political control of these local elites. However, the following should be noted here; the fact that these local powers wanted to establish authority in their region was not an opposition to the central authority. In their mutually beneficial relations, they needed the state both to gain legitimacy and to increase their wealth in the region, and in turn, the state thought to consolidate its central power in the provinces thanks to these local powers. They accepted the central authority, paid their taxes, and when necessary, sent soldiers to the wars of the state, and generally had to obey the state for not losing the financial and administrative privileges given to them.

The state often tended to confiscate the estates of the a'yâns, who acquired wealth through illegitimate ways, regardless of whether they had debts when they died or before they died. The state, which also benefited from the local authorities of the a'yâns in administrative, financial and military fields, used to confiscate their inheritance when they died or rebelled to punish them in cases where it could not punish them while they were alive or if it did not do their job.

One of the notables who became the de facto administrators of the provincial administration in the 18th century, with duties such as being a tax collector (mütesellim/mültezim), is Ebubekir Ağa, one of the a'yâns of Antalya. Especially the increase in the need for soldiers in the Ottoman-Russian and Ottoman-Austrian wars causing financial difficulties at the end of the 18th century made the state dependent on the financial and military power of a'yâns, even if they were not in line with the theory of the central state. It seems that the troubled period of the state at the end of the 18th century brought the interests of both sides to the fore.

The fact that the state frequently resorted to the military power of the local elites for the supply of soldiers in these wars opened the way for Ebubekir for being a vice governor (mütesellimlik). Actually, the state applied different methods while resolving its disagreements with a'yâns. While forcing them to be a deterrent with exile or imprisonment, the state also tried to negotiate with them by making them administrators in their own regions to represent the central authority. In fact, one of the most obvious examples of this is that Ebubekir was included in the ruling class again with the rank of mirmîran (the military title of the Ottoman Pasha) despite his rebellion. On the other hand, the attempts to take away Ebubekir from his post of mütesellimlik in intermittent periods show that the reconciliation between them hangs by a thread. It is possible that the abuses and banditry acts he committed while sending soldiers to the army were also effective in this regard.